

УДК 81'25

Тетяна Коробейнікова,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології
та перекладу Університету імені Альфреда Нобеля

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Стаття присвячена проблемам підготовки майбутніх перекладачів у ВНЗ. Проаналізовано вимоги робочої програми щодо очікуваних результатів навчання та організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Практика письмового перекладу». Запропоновано та визначено переваги використання освітньої платформи Moodle як засобу структурування та подачі навчальних матеріалів. Надано перелік завдань та окреслено етапи роботи з навчальними матеріалами для самостійного опрацювання в процесі опанування письмовим перекладом.

Ключові слова: майбутній перекладач, самостійна робота, інформаційно-комунікаційні технології, письмовий переклад, освітня автономія, навчальні матеріали.

Статья посвящена проблемам подготовки будущих переводчиков в ВУЗе. Проанализированы требования рабочей программы относительно ожидаемых результатов обучения и организации самостоятельной работы студентов по дисциплине «Практика письменного перевода». Предложены и определены преимущества использования образовательной платформы Moodle как средства структурирования и подачи учебных материалов. Предоставлен перечень заданий и намечены этапы работы с учебными материалами в процессе самостоятельной работы во время овладения письменным переводом.

Ключевые слова: будущий переводчик, самостоятельная работа, информационно-коммуникационные технологии, письменный перевод, учебная автономия, учебные материалы.

The article deals with the organizing self-work of future translators. The author describes a current situation of teaching the Practice of Translation at the third year of study at university by the analysis of curriculum. The future translators are regarded as active participants of the educational process, with shared responsibility for their progress in studying as well as professional development. It means that one of the main goals of organizing self-work is to foster in the trainees' power for self-evaluation and capacity for learning autonomy, which is the grounds of their development as professionals after graduation. Using Moodle in teaching the Practice of Translation is supposed as a mean of the development of learners' autonomy. The ways of representation

and the range of educational materials for the self-work are suggested. It is stated that all practical assignments should be supported by theoretical materials that include rules for translation, sufficient examples of translated texts and adequate resources for compensation of the loss of Practical Course of English.

Key words: *future translator, self-work, information and communication technologies, translation, learner's autonomy, educational materials.*

Пріоритетні напрямки сучасної освіти в період Євроінтеграційних процесів окреслюють конкретні завдання для вищої школи, а саме, підтримання Болонського процесу, зокрема концепції навчання протягом життя, тобто створення умов, які сприятимуть формуванню і розвитку особистості майбутнього фахівця, його готовності до самоосвіти. Це означає, що система підготовки висококваліфікованих конкуренто-спроможних кадрів здатна успішно функціонувати лише за умов активної, усвідомленої і цілеспрямованої навчальної діяльності студентів. За таких умов перед викладачами ВНЗ постає завдання щодо пошуку й реалізації відповідних освітніх технологій, методів та засобів фахової підготовки студентів, зокрема майбутніх перекладачів. Отже, одним із пріоритетних завдань вищої освіти є формування освітньої автономії студентів, яка, в свою чергу, визначає їх зростання як фахівців і після закінчення навчального закладу. Джерелом розвитку освітньої автономії студента виступає його самостійна навчально-пізнавальна діяльність, тобто, самостійна робота.

Проблеми організації самостійної роботи в процесі вивчення мовних дисциплін розглядалась багатьма науковцями. Різні аспекти освітньої автономії та самостійного набуття знань досліджують Н. Ф. Бориско, І. А. Зимня, Т. Ю. Тернових, М. Брін, Г. Елліс, С. Манн. Рівні навчальної автономії описані в роботах і публікаціях С. В. Бондар, І. П. Задорожньої [3], С. П. Кожушко, Н. В. Майєр [4], О. О. Москалець, О. Б. Тарнопольського, Т. Ю. Тамбовкіної та інших. Проте це питання не отримало на сьогодні належної уваги стосовно підготовки майбутніх перекладачів.

Метою нашої статті є висвітлення шляхів організації самостійної роботи студентів у процесі викладання професійно-орієнтованої дисципліни «Практика письмового перекладу з основної іноземної мови» (ППП). Для досягнення окресленої мети необхідно вирішити низку завдань: проаналізувати стан проблеми та вимоги Робочих програм з ППП; визначити доцільні методи, прийоми та засоби організації самостійної роботи (СР) студентів.

Більшість українських вишів, підтримуючи Болонський процес, вносять корективи в навчальні плани та робочі програми (РП), що неодмінно змінює кількість навчальних годин на вивчення майже всіх дисциплін. Такі зміни передбачають суттєве зменшення кількості аудиторних занять та збільшення питомої ваги позааудиторної СР студентів. Згідно з РП для спеціальності «Переклад» за напрямом підготовки «Філологія» на вивчення дисципліни ППП на третьому курсі

виділяється 180 навчальних годин (н.г.), з них лише третина (60 н. г.) – це практичні заняття, тобто аудиторна робота. Протягом перших двох років у ВНЗ професійно-орієнтована компетентність і субкомпетентності майбутнього перекладача розвиваються в рамках практичного курсу іноземної мови. З третього року навчання студентів в університеті рівень професійної компетентності розширюється та поглиблюється за рахунок практичної діяльності на основі аналізу декларативних знань, отриманих з «Теорії перекладу» та їх практичного застосування на ППП.

Згідно Робочої програми [7], кінцевою метою дисципліни ППП на третьому курсі ВНЗ є розвиток у студентів вмінь аналізувати готові тексти та перекладати їх самостійно, що базується на усвідомленні лексико-граматичних явищ автентичного англійського тексту з перекладацької точки зору та використанні відповідних прийомів у процесі їх перекладу на рідну мову. Тобто, на кінець першого року вивчення ППП студент може:

- визначати й адекватно формулювати перекладацькі проблеми, пропонуючи їм визначення у вигляді тези,
- обирати та обґрунтовувати припустимі способи перекладу;
- аналізувати та обробляти інформацію з використанням відповідних методів;
- встановлювати логічно вірні зв'язки між знаннями та їх практичним застосуванням;
- забезпечувати лексичну, граматичні, синтаксичну й стилістичну еквівалентність в процесі перекладу англомовного тексту;
- визначати види помилок при перекладі й знаходити вірні способи їх виправлення;
- незалежно організувати свою навчальну діяльність;
- дотримуватись часових меж та виконувати завдання у поставлений термін тощо [5, с. 6].

Таким чином, вимоги РП, обмеженість учбового часу та досить великий обсяг інформації з фаху обумовлюють необхідність інтенсифікації навчання, а саме: підвищення цілеспрямованості навчання; посилення мотивації учіння; підвищення інформативної ємності змісту освіти; застосування активних методів та форм навчання; підвищення темпу навчальних дій; використання технічних засобів навчання, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); визначення освітньої траєкторії індивідуально для кожного студента.

Одним із першочергових завдань викладача при навчанні студентів ППП є логічний розподіл видів та форм роботи, які передбачають зв'язок аудиторних занять із СР. Доцільною за таких умов є схема, запропонована Л. М. Черноватим, а саме, на занятті попередньо самостійно виконанні переклади аналізуються та обговорюються під керівництвом викладача, що передбачає чотири основних етапи роботи. Перший етап – це прослуховування варіантів перекладу; другий – критичний аналіз помилок; третій – відпрацювання оптимального варіанта перекладу; четвертий –

підсумковий аналіз усього тексту або його частин [5, с. 209], який проводиться викладачем із поясненням відповідних правил та прийомів. Тобто, письмовий переклад виконується в позааудиторний час під час СР.

Перекладаючи самостійно текст з однієї мови на іншу, студенту необхідно вирішити низку завдань: по-перше, вірно зрозуміти зміст тексту оригіналу; по-друге, визначити граматичні, лексичні та стилістичні особливості оригіналу; по-третє, співставити явища мови оригіналу із наявними в мові перекладу та вибрати відповідні прийоми щодо перекладу; по-четверте, перекласти. Останній крок – це аналіз власного перекладу з позиції знавця мови перекладу, тобто його редагування в разі необхідності. Вирішення цих завдань вимагає ґрунтовної теоретичної підготовки та умінь пошуку довідкової інформації.

Отже, СР з ППП має включати теоретичний матеріал, що передбачає актуалізацію знань з курсу практичної граматики англійської мови (АМ), теорії перекладу та ознайомлення із правилами та прийомами письмового перекладу з АМ на рідну, а також, має надавати можливість інформаційного пошуку щодо вирішення конкретних перекладацьких завдань. Включення теоретичного блоку інформації є необхідним для виконання студентами практичної частини СР з ППП.

Орієнтуючись на вищезазначений алгоритм дій студентів під час виконання письмового перекладу, при укладанні практичної частини СР доцільно враховувати порядок виконання вправ та додаткових завдань, а також вимоги до добору навчальних матеріалів.

Вибір та укладання завдань на переклад з АМ на українську мову повинен ґрунтуватися на таких загальних методичних принципах: циклічності та повторюваності, прогресивного розвитку складності та професійної затребуваності. Це означає, що зміст автентичних текстів для перекладу з точки зору теми, змісту, граматики та лексики відбирається в залежності від їх відповідності сучасним стандартам АМ. Такі матеріали передбачають градацію та нарощування граматичних труднощів текстів-оригіналів та циклічну повторюваність засвоєних явищ АМ. Тобто, контент, вибраний для СР в перший рік вивчення ППП, в цілому, є простішим ніж для наступних.

Практичні завдання для СР з ППП включають тести та вправи на розвиток навичок та умінь письмового перекладу з АМ на українську. Вправам на переклад зв'язного тексту, передують:

- 1) Тестові завдання множинного вибору на визначення адекватного перекладу англійського речення;
- 2) Тестові завдання на визначення граматичних трансформацій, які використані в запропонованому перекладі;
- 3) Вправи на перекладацький аналіз граматичних явищ та їх переклад на рівні речення;
- 4) Вправи на переклад зв'язного повідомлення із декількох речень, абзацу.

Виконання таких практичних завдань має бути підкріплене теоретичними матеріалами, які містять правила для перекладу, достатню кількість прикладів адекватного перекладу речень та текстів, а також, ресурсами для компенсації прогалін з виучуваних раніше дисциплін, наприклад, практичної граматики АМ тощо.

Пріоритетним шляхом підвищення якості і рівня вищої освіти, на нашу думку, є впровадження в навчальний процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які зорієнтовані, передусім, на розвиток у студентів освітньої автономії, навичок самоосвіти, а також застосування активних методів навчання у всій їх різноманітності і комплексності [1; 4]. У відповідь таким викликам сучасної освіти необхідні спеціально розроблені електронні навчальні засоби. Одним із способів представлення таких засобів для СР з ППП є використання віртуальних освітніх середовищ, таких як он-лайн навчальні платформи або системи управління навчанням Moodle. У той час як підготовка та друк навчальних матеріалів або навіть їх частин передбачають певні витрати часу та фінансів, он-лайн версії, які розміщені в мережі Інтернет, доступні всім. Крім того, можна періодично оновлювати та змінювати електронні завдання залежно від рівня кожного студента або певної академічної групи.

Використання системи Moodle надає змогу поєднати достатньо великий обсяг теоретичного матеріалу з фаху, додаткових довідкових джерел та інших ресурсів з Інтернету із завданнями та вправами з ППП. Розміщення матеріалів в системі Moodle дозволяє студентові ознайомитись з основними вимогами щодо строків виконання роботи, вимог РП та виконувати завдання в зручній для нього час та в індивідуальному темпі. Наступна перевага полягає в тому, що, маючи достатній обсяг інформації та широкий вибір джерел, майбутній перекладач сам вирішує, які питання йому необхідно вивчити для виконання завдання.

Вхід до системи Moodle можливий не тільки із стаціонарного персонального комп'ютера, а й з будь-якого пристрою, який має доступ до мережі Інтернет. Незаперечним фактом сьогодення є те, що студенти більше довіряють та спираються на електронні джерела інформації аніж на їхні друковані аналоги. Це пов'язано, передусім, із їхньою «Інтернет-залежністю» та повсякчасним використанням електронних засобів комунікації, зокрема смартфонів, ноутбуків, планшетів тощо. Попри всі недоліки та згубний вплив на здоров'я, на нашу думку, використовуючи такі сучасні технічні новинки, можна підвищити у студентів мотивацію для самостійного оволодіння навчальним матеріалом, що й є запорукою позитивного результату СР, зокрема розвитку студентської освітньої автономії.

Використовуючи Moodle, викладач може вдало вирішити протиріччя між трансляцією суто теоретичних знань та їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії і практики, адже використання такого ресурсу в організації СР відкриває можливості для вирішення таких завдань:

- 1) навчально-пізнавальна діяльність студентів під час аудиторних занять підкріплюється СР у позааудиторний час;
- 2) стимулюється розвиток освітньої автономії студентів;
- 3) процес професійної підготовки забезпечується сучасними електронними засобами навчання тощо.

Опції цієї системи управління навчальними дисциплінами пропонує, на нашу думку, зручну систему навігації. Так, відкриваючи одну тему, студент бачить в лівій стороні екрану весь перелік матеріалів та може звернутись до них без обмежень за необхідності. Таким чином, працюючи на занятті, студент має змогу звернутись до будь-якої теми, використовуючи ноутбук, планшет, смартфон. Варто зазначити, що всі матеріали можна не тільки переглянути он-лайн, а й завантажити та роздрукувати. Тобто, для викладача є можливість представлення у відповідній формі й завдань для СР студентам, яким зручніше працювати з паперовим варіантом навчальних матеріалів.

Важливим є визначення, які матеріали розмістити в мережевому освітньому середовищі. По-перше, СР майбутніх перекладачів, безперечно, має бути забезпечена в достатній мірі як теоретичним матеріалом з фаху так і додатковими довідковими посиланнями. Доцільним, на нашу думку, є включення до навчально-методичного комплексу для СР з ППП гіперпосилань на довідники з орфографії та синтаксису української мови, он-лайніві двомовні та енциклопедичні словники, політичні та географічні довідники, зокрема на окремі статті Вікіпедії.

Порядок введення перекладацьких проблем передбачає поетапну градацію труднощів, з якими стикається майбутній перекладач. Слід зауважити, що виокремлення суто граматичних тем у навчанні ППП ні в якій мірі не заперечує аналіз лексичних та жанрово-стилістичних особливостей перекладу, який проводиться викладачем безпосередньо на аудиторному занятті під час перевірки завдань СР. Перше півріччя викладання ППП має на меті глибоке та всебічне співставлення явищ англійської та рідної мов у процесі перекладу ретельно дібраних текстів. Попередньо підготовлені студентами письмові переклади аналізуються та корегуються на практичному занятті, що є надійною базовою основою для розвитку всіх навичок майбутнього перекладача [6, с. 65].

Перекладацький аналіз в перший рік опанування ППП – це усне або письмове пояснення перекладу певної граматичної категорії з використанням пояснюючих кліше перекладача англійською мовою, які надаються на практичних заняттях викладачем. Такий аналіз підкріплюється власним письмовим перекладом речення. Адже, основна мета практичного заняття з ППП є не стільки переклад конкретного тексту з АМ на рідну мову, а опанування майбутніми перекладачами знаннями та вміннями, які вони зможуть використовувати в процесі самостійного перекладу будь-якого тексту.

Отже, розглянувши основні вимоги сучасних робочих програм,

можна зробити висновок щодо необхідності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у підготовку майбутніх перекладачів, зокрема, використання освітньої платформи Moodle є одним із шляхів забезпечення навчальними матеріалами та організації самостійної роботи студентів, що вимагає чіткого сценарію та добору відповідних завдань, вправ та джерел інформації. Перспектива подальших розвідок полягає в розширенні змісту самостійної роботи з практики письмового перекладу для студентів четвертого курсу та в укладанні методичних рекомендацій щодо використання електронних засобів організації навчання фахових дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия) : [учеб.-метод. пособ.] / В. П. Беспалько – Воронеж, 2002. – 351 с.
2. Жуков А. Е. Дидактические средства повышения эффективности самостоятельной работы студентов в условиях модернизации образования: дис. ... канд. пед. наук 13.00.08 / А. Е. Жуков. – Брянск, 2004. – 246 с.
3. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія / І. П. Задорожна. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. – 414 с.
4. Майер Н. В. Інформаційно-комунікаційне навчальне середовище для формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови / Н. В. Майер // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 31, Том VII (49) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2013. – С. 356–365.
5. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 376 с.
6. Рецкер Я. И. Основные этапы подготовки переводчика (из опыта преподавания перевода с английского языка на русский) / Я. И. Рецкер // Тетради переводчика. – Выпуск 4. – М. : Изд-во «Международные отношения», 1967. – С. 63–76.
7. Робоча програма навчальної дисципліни «Практика письмового перекладу» для здобувачів за спеціальністю 035 – «Філологія», спеціалізації 7.030507 – «Переклад» (бакалаврського рівня) / В. В. Калініченко. – Д. : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2016. – 17 с.
8. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі : [навч.-метод. посібник для студентів та магістрантів вищої школи]. – Львів : Видавничий центр ім. І. Франка, 2003. – 55 с.